

Трохимчук Т.В.

Винницький торгово-економічний інститут

Київського національного торгово-економічного університета

ОЦЕНКА ТРУДОВОГО ПОТЕНЦИАЛА: ПОДХОДЫ И МЕТОДЫ

Аннотация

Огромное влияние в современных социально-экономических условиях на развитие регионов и стран осуществляют производственные ресурсы, которые нуждаются в постоянном управленческом воздействии. В современных условиях на первый план среди факторов развития производства и экономики выходят трудовые ресурсы, характеризующиеся категорией трудовой потенциал. В данном исследовании, во-первых обозначены проблемы в управлении трудовым потенциалом; во-вторых рассматриваются подходы к оценке трудового потенциала, в-третьих группируются подходы к оценке. Исследование показало, что необходимым условием формирования качества трудового потенциала является его оценка, с целью дальнейшего планирования управленческого воздействия. В работе раскрыты подходы к оценке трудового потенциала как основы его формирования и развития. При проведении оценки определено, что наиболее эффективным является метод анкетирования

Ключевые слова: труд; трудовые ресурсы; трудовой потенциал; управление персоналом; трудовая деятельность; управления.

Trokhymchuk T.V.

Vinnitsa Trade and Economic Institution

Kyiv National University of Trade and Economics

EVALUATION OF WORKING POTENTIAL APPROACHES AND METHODS

Summary

The huge influence in modern social and economic conditions in developing regions and countries engaged in industrial resources that require constant management influence. In modern conditions the foreground among the factors of production and labor resources out of the economy, characterized by employment potential categories. In this study, first identified problems in the management of working potential; second the approaches to the estimation of working potential, third grouped approaches to evaluation. The study showed that a necessary condition for the formation of quality of working potential is its rating, to further planning managerial influence. The paper disclosed approaches to assessing the employment potential as the basis of its formation and development. The evaluation determined that the most effective method of questioning

Keywords: work; human resources; working potential; HR; employment; management.

УДК 657.44:347.728.1

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

Ужва А.М., Кайряк О.Р.

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

Досліджено нормативно-правове забезпечення обліку та аналізу. Розкрито особливості державного регулювання витрат. Вказано основні види і групи активів нормативно-правового забезпечення обліку та аналізу витрат підприємств. Проаналізовано вплив міжнародного законодавства на формування обліку витрат. Запропоновано відповідні заходи щодо покращення цього забезпечення.

Ключові слова: витрати, державне регулювання, нормативно-правове забезпечення обліку та контролю, економічний контроль, міжнародні стандарти.

Постановка проблеми. Система бухгалтерського обліку та економічного контролю за витратами і доходами в сучасних підприємствах не може повноцінно існувати без належного їхнього нормативно-правового забезпечення. Таке забезпечення формувалось протягом двох останніх десятиріч і перебуває в процесі постійних змін, які супроводжується політичними, економічними, інтеграційними, соціальними та іншими чинниками. Організація нормативно-правового забезпечення облікового і контрольного процесів є сервісною функцією стосовно як обліку витрат і доходів, так і процесів їх організації. Ядром такого забезпечення

стає відповідна документація та її компоненти у вигляді нормативно-довідкової інформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями проблеми нормативно-правового забезпечення обліку та контролю в Україні займалися, такі вчені: Гуцаленко Л. В., Жук В. М., Кірейцев Г. Г., Пантелєєв В. П., Пархоменко В. М., Пилипів Н. І., Пушкар М. С., Сук Л. К. та ін. [1-8]. Проте багато проблем обліку, контролю, звітності залишилось невирішеними як з об'єктивних так і з суб'єктивних причин.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Недостатньо уваги приділено

науковцями глибокому критичному аналізу діючій зараз нормативно-правовій базі обліку та її порівнянню з колишньою, з'ясуванням неузгодженостей, які виникають у процесі використання нормативно-правових актів з обліку та контролю, витрат підприємств, видів економічної діяльності.

Мета статті. Оцінка і критичний аналіз стану нормативно-правового забезпечення обліку та контролю витрат підприємств.

Виклад основного матеріалу. Нормативно-правове забезпечення обліку і контролю – це, за нашим розумінням, сукупність нормативно-правових актів найвищих гілок влади у державі (законодавчої, виконавчої та представницької), Міністерства фінансів України, інших міністерств та відомств, і, власне, кожного підприємства зокрема, які забезпечують повноцінне функціонування та динамічний розвиток бухгалтерського обліку, фінансової звітності й економічного контролю в нашій державі. Загальне регулювання здійснює Верховна Рада України у формі законів та постанов. Метою державного регулювання діяльності підприємств є безперервне і надійне функціонування господарської діяльності, яке б забезпечувало сталий розвиток економіки. Належне нормативно-правове забезпечення обліку і контролю витрат є важливою умовою ефективно організації обліку та контролю в підприємствах. Без такого забезпечення підприємство приречене на значні штрафи, пені та, в кінцевому результаті, на банкрутство.

Погоджуємось з думкою Г.Г. Кірейцева, що формування прогресивних систем і моделей бухгалтерського обліку, як і нормативно-правової бази ведення обліку справа непроста і нелегка. Вона потребує найвищого рівня теоретичної підготовки вчених і практиків, які розробляють рекомендації з удосконалення обліку та його системи [3, с. 21]. М.С. Пушкар, М.Т. Щирба нормативно-правове регулювання фінансового обліку в Україні відповідно до МСФЗ розглядають на чотирьох рівнях: законодавчому, нормативному, методичному і організаційно-розпорядчому [9, с. 41]. Звідси, вважаємо, що I рівень можна було б назвати найвищим рівнем, II – вищим, III – середнім, а IV – базовим.

Л.К. Сук та П.Л. Сук переконані, що основними нормативними документами, які забезпечують регламентацію бухгалтерського обліку в Україні є такі документи як Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», П (С)БО, Плани рахунків бухгалтерського обліку (повний і спрощений) «Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку» [11, с. 30-31]. Л.В. Гуцаленко переконана в тому, що реформа вітчизняного бухгалтерського обліку проводиться з метою створення і введення в дію Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» і національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, зразком для створення яких були міжнародні стандарти.

Т.Г. Маренич відзначає, що уже до 2005 р. «Програма реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів», затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 1998 р. № 1706, повністю виконана і, навіть, перевиконана. В результаті цього в нашій державі почала функціонувати така нормативно-правова база, котра, в основному, відповідає як міжнародним, так і європейським нормам ведення бухгалтерського обліку [6, с. 21].

Щодо нормативно-правової бази економічного контролю, то вона реформована, за нашим переконанням, лише в частині аудиторського контролю.

В.П. Пантелеєв детально і, основне, вдало описав законодавчі засади внутрішньо-господарського та внутрішнього аудиту в Україні за період з 1991 до 2008 рр. Зокрема, він наводить перелік з 29 назв документів, що визначають межі етапу регламентації та нормативні положення з регламентації внутрішнього контролю і внутрішнього аудиту, чинні під час даного етапу. Серед цих документів і Закони України («Про підприємства», «Про господарські товариства», «Про банки і банківську діяльність», «Про захист економічної конкуренції» і т. д.); рішення аудиторської палати України (національні нормативи аудиту; міжнародні стандарти аудиту; програма постійного удосконалення професійних знань аудиторів України; перелік послуг, які можуть надавати аудитори (аудиторські фірми) тощо); державні стандарти України, накази, постанови, рішення, розпорядження НБУ, Державного казначейства України, ДКЦПФР України, Міністерства фінансів України щодо затвердження положень, методичних рекомендацій та вказівок про організацію бухгалтерського обліку і звітності, внутрішнього аудиту і т.д.

До основних видів нормативно-правового забезпечення обліку і аналізу витрат підприємств, з нашої точки зору, варто відносити: Закони України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», «Про аудиторську діяльність», Міжнародний Стандарт бухгалтерського обліку 23 «Витрати на позики»; Укази Президента України; постанови і рішення Кабінету Міністрів України; накази, постанови, розпорядження, листи, роз'яснення міністерств та відомств; П (С)БО 9 «Запаси» (в частині списання запасів на витрати виробництва), 16 «Витрати», 31 «Фінансові витрати», Кодекси України (Податковий, Бюджетний, Господарський, Цивільний, про адміністративні правопорушення, законів про працю тощо); методичні рекомендації з формування собівартості перевезень, вказівки, інструкції, положення; наказ про облікову політику підприємства; графіки документообігу.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати та її розкриття у фінансовій звітності визначає Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». Норми названого стандарту поширюються на всі підприємства, організації незалежно від форми власності. П (С)БО 16 «Витрати», як і багато інших стандартів, було розроблено відповідно до стандартів міжнародного призначення. Питання, які пов'язані і стосуються визнання, складу та оцінки витрат, розкрито у Концептуальних основах складання та подання фінансових звітів, у МСБО 1 «Подання фінансових звітів», у МСБО 2 «Запаси» та в МСБО 16 «Основні засоби».

Здійснивши порівняння такого поняття, як «витрати» у стандартах національного та міжнародного призначення, доцільно зазначити, що наведені визначення майже схожі. Тобто, у Концептуальних основах складання та подання фінансових звітів згідно п. 70, витратами визнаються зменшення економічних вигод за весь обліковий період, які перебувають у вигляді амортизації активів чи їх вибутті, або взагалі у вигляді виниклих зобов'язань, результатом чого виступає зменшення власного капіталу, окрім випадків, пов'язаних із зменшенням виплат учасникам. Аналогічну вимогу викладено в національних стандартах.

Однак, не зважаючи на розробку національних стандартів відповідно до стандартів міжнародного призначення, деякі вчені все ж таки здійснюють критичний аналіз П (С)БО 16 «Витрати». І. Білоусова

та М. Чумаченко у своїй праці запропонували взагалі відмінити даний стандарт у зв'язку із відсутністю його назви у переліку Міжнародних стандартів, а також автори схиляються до думки, що трактування, які викладені у стандарті, не дозволяють підвищувати рівень економічної роботи на підприємствах.

С.Ф. Голов вказує на те, що витрати виступають багатоаспектною категорією, а це в свою чергу показує існування відмінностей даного визначення щодо цілей бухгалтерського обліку та його зв'язку із економічною теорією. Тобто, автор зазначає, що різні витрати необхідні для різних цілей.

Однак, не зважаючи на розбіжності у думках та критичний аналіз даного стандарту, П (С)БО 16 «Витрати» залишається головним і необхідним нормативним документом для підприємств та організацій щодо формування інформації про витрати у фінансовій та інших видах звітності. Причому фінансова звітність, в основі якої покладено принцип щодо повного висвітлення інформації (НП (С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності») містить усі можливі дані відносно проведених операцій та подій, які можуть чинити вплив на рішення, що виникли або були прийняті на їх підставі.

Основною проблемою при визнанні витрат та їх оцінці є розбіжності, що існують між П (С)БО та МСФО в частині відображення витрат. Порівнюючи оцінку та визнання витрат за Міжнародними стандартами фінансової звітності, Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку можна зробити висновок, що основними ознаками порівняння є: визначення терміну витрат, класифікація та групування витрат, елементи витрат, визнання витрат та оцінка витрат. У МСФЗ відсутні спеціально викладені в окремому стандарті правила відносно оцінки витрат підприємства. Поняття витрат розкривається в окремих положеннях МСБО 1 «Подання фінансових звітів» та МСБО 23 «Витрати на позики». В Україні методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та розкриття такої інформації у фінансовій звітності регулює П (С)БО 16 «Витрати», НП (С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (в частині визначення терміну) та деякі інші.

Витрати відображаються у Звіті про прибутки та збитки, коли існує зменшення майбутніх економічних вигід, пов'язаних зі зменшенням активу або зі збільшенням зобов'язань, що може бути достовірно визначено.

Щодо порівняння витрат за елементами, то слід відзначити, що МСФЗ передбачає класифікацію за характером витрат та функцією витрат.

При оцінці витрат слід врахувати, що в МСБО та П (С)БО відсутні спеціальні правила оцінки витрат, але така оцінка міститься в окремих стандартах з врахуванням особливостей оцінки витрат при здійсненні операцій з активами, зобов'язаннями та капіталом.

Список літератури:

1. Гуцаленко Л. В. Адаптивна система обліку і контролю результатів діяльності сільськогосподарських підприємств: монографія / Л. В. Гуцаленко. – К.: ННЦ ІАЕ, 2009. – 372 с.
2. Жук В. М. Наукове забезпечення обліку в системі управління аграрним сектором економіки: теорія і практика: наукова доповідь / В. М. Жук. – К.: Інститут аграрної економіки, 2008. – 90 с.
3. Кірейцев Г. Г. Регулювання розвитку бухгалтерського обліку в сільському господарстві України: наукова доповідь на Міжнар. наук-практ. конф. Подільського держ. аграрно-техніч. університету 24–25 вересня 2009 року / Г. Г. Кірейцев. – Кам'янець-Подільський, 2009. – 32 с.
4. Національне Положення (стандарт) Бухгалтерського Обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73.
5. Пантелеев В. П. Внутрішньогосподарський контроль: методологія та організація: монографія / Пантелеев В. П.; Державна академія статистики, обліку та аудиту. – К.: ДП «Інформ-аналіт агентство», 2008. – 491 с.

Існують суттєві розбіжності і при відображенні витрат майбутніх періодів у складі витрат. При складанні звітності за МСФЗ необхідно провести перекваліфікацію таких витрат. З цією метою проводиться аналіз кожної статі та застосовуються критерії визнання, описані в МСФЗ.

При оцінці незавершеного виробництва необхідно врахувати, що це питання не достатньо врегульоване діючими П (С)БО, але МСБО 2 «Запаси» визначає методи оцінки запасів, створених на підприємстві, у тому числі незавершеного виробництва. МСФЗ підтримує методи оцінки, які забезпечують ефективне управління витратами в умовах конкурентної ринкової економіки.

У зв'язку з тим, що МСБО постійно змінюються, усе більше спостерігається розбіжностей між ними й П (С)БО. Оскільки згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» П (С)БО не можуть суперечити міжнародним стандартам, у майбутньому слід очікувати внесення відповідних змін у стандарти щодо обліку та оцінки витрат.

Аналіз чинного законодавства свідчить, що воно знаходиться ще на етапі становлення і розвитку і неповною мірою відповідає етапу ринкової економіки.

Висновки і пропозиції. В результаті дослідження нормативно-правового регулювання обліку витрат діяльності, нами виявлено, що бракує спеціальних законодавчих актів для ринку послуг. З іншого боку, простежується певна уніфікованість чинного законодавства, яке визначає основні засади ведення обліку витрат в усіх організаціях. Ринок товарів та послуг розвивається, що зумовлює збільшення діапазону та різноманітності здійснюваних господарських операцій, які потребують адекватного їх відображення в обліковій системі організації. Відтак, процедура обліку витрат набуває дедалі більше специфічних рис і потребує своєчасного нормативно-правового регулювання, зважаючи на євроінтеграційний поступ вітчизняної економіки.

Для покращення нормативно-правових актів України щодо обліку та контролю витрат і доходів підприємств необхідно зробити такі кроки: провести повну інвентаризацію всіх нормативно-правових актів України, пов'язаних з обліком і контролем витрат та доходів з метою виявлення дублювання й неузгодження положень цих актів та нерегульованих ситуацій, організувати та щомісячно (щоквартально) оновлювати довідково-інформаційну базу підприємств з питань обліку, контролю, оподаткування, в тому числі щодо витрат і доходів, головним бухгалтерам, контролерам-ревізорам, аудиторам, науковцям, що постійно працюють з нормативно-правовими актами України, які стосуються обліку та аудиту, проводити робочі нотатки виявлених ними суперечностей та висловлювати свої висновки і пропозиції у фахових бухгалтерських виданнях.

6. Пархоменко В. Розвиток бухгалтерського обліку: Від реформування до адаптації та застосування / В. Пархоменко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 8–9. – С. 3–21.
7. Пилипів Н. І. Облік і контроль затрат на газотранспортних підприємствах: монографія / Н. І. Пилипів. – Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ, 2007. – 364 с.
8. Положення (стандарт) Бухгалтерського Обліку 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. № 353 зі змінами і доповненнями.
9. Пушкар М. С. Теорія і практика формування облікової політики: монографія / М. С. Пушкар, М. Т. Щирба. – Тернопіль: Карт-бланш, 2009. – 260 с.
10. Сук Л. К. Організація бухгалтерського обліку: підручник / Л. К. Сук, Л. П. Сук. – К.: Каравела, 2009. – 624 с.

Ужва А.Н., Кайряк А.Р.

Николаевский национальный университет имени В.А. Сухомлинского

ПРОБЛЕМНЫЕ АСПЕКТЫ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ УЧЕТА РАСХОДОВ ПРЕДПРИЯТИЯ

Аннотация

Исследована нормативно-правовое обеспечение учета и анализа. Раскрыты особенности государственного регулирования расходов. Указано основные виды и группы актов нормативно-правового обеспечения учета и анализа затрат предприятий. Проанализировано влияние международного законодательства на формирование учета расходов. Предложены соответствующие меры по улучшению этого обеспечения.

Ключевые слова: расходы, государственное регулирование, нормативно-правовое обеспечение учета и контроля, экономический контроль, международные стандарты.

Uzhva A.M., Kayryak O.R.

Mykolayiv National University named after V.O. Sukhomlynsky

PROBLEMATIC ASPECTS OF LEGAL REGULATION OF ENTERPRISE COST ACCOUNTING

Summary

The regulatory and legal framework for accounting and analysis. The features of state regulation costs. The specified main types of groups and legal acts providing accounting and analysis costs. The influence of international law on the formation of cost accounting. Proposed appropriate measures for improving this software.

Keywords: costs, government regulation, regulatory and legal framework for accounting and control, economic control, international standards.

УДК 338.43:664.1

ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ЦУКРОВОБУРЯКОВОГО ВИРОБНИЦТВА В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ РЕГІОНУ

Чирва І.В.

Полтавська державна аграрна академія

Представлені результати факторного аналізу ефективності цукровобурякового виробництва в сільськогосподарських підприємствах регіону. Досліджено залежність ефективності виробництва цукрових буряків від концентрації посівів. Встановлено взаємозв'язок ефективності виробництва цукрових коренеплодів і їх урожайності. Відображено залежність ефективності буряківництва від виробничих витрат в сільськогосподарських підприємствах Полтавської області. Проведено кореляційний аналіз залежності урожайності від витрат на добрива та насіння.

Ключові слова: фактори, цукровобурякове виробництво, концентрація посівів, урожайність, витрати.

Постановка проблеми. Ефективність цукровобурякового виробництва є результатом діяльності сільськогосподарських підприємств, взаємодії різних факторів та використання сукупності ресурсів. Питання формування обсягу витрат знаходить відображення в раціональному їх використанні, а саме: пального, насіння, добрив, засобів захисту рослин та ін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні аспекти ефективності цукровобуряково-

го виробництва досліджували В. Бондар, Є. Імас, М. Коденська, П. Саблук, Ю. Лупенко, А. Фурса, О. Чернієнко та ін.

Нестабільність у розвитку галузі нині є найбільш негативним явищем, що деформує внутрішній ринок цукрових буряків і цукру, спричиняє щорічні коливання посівних площ, валових зборів, виробництва цукру і рівня оптово-відпускних цін на нього [1, с. 20].